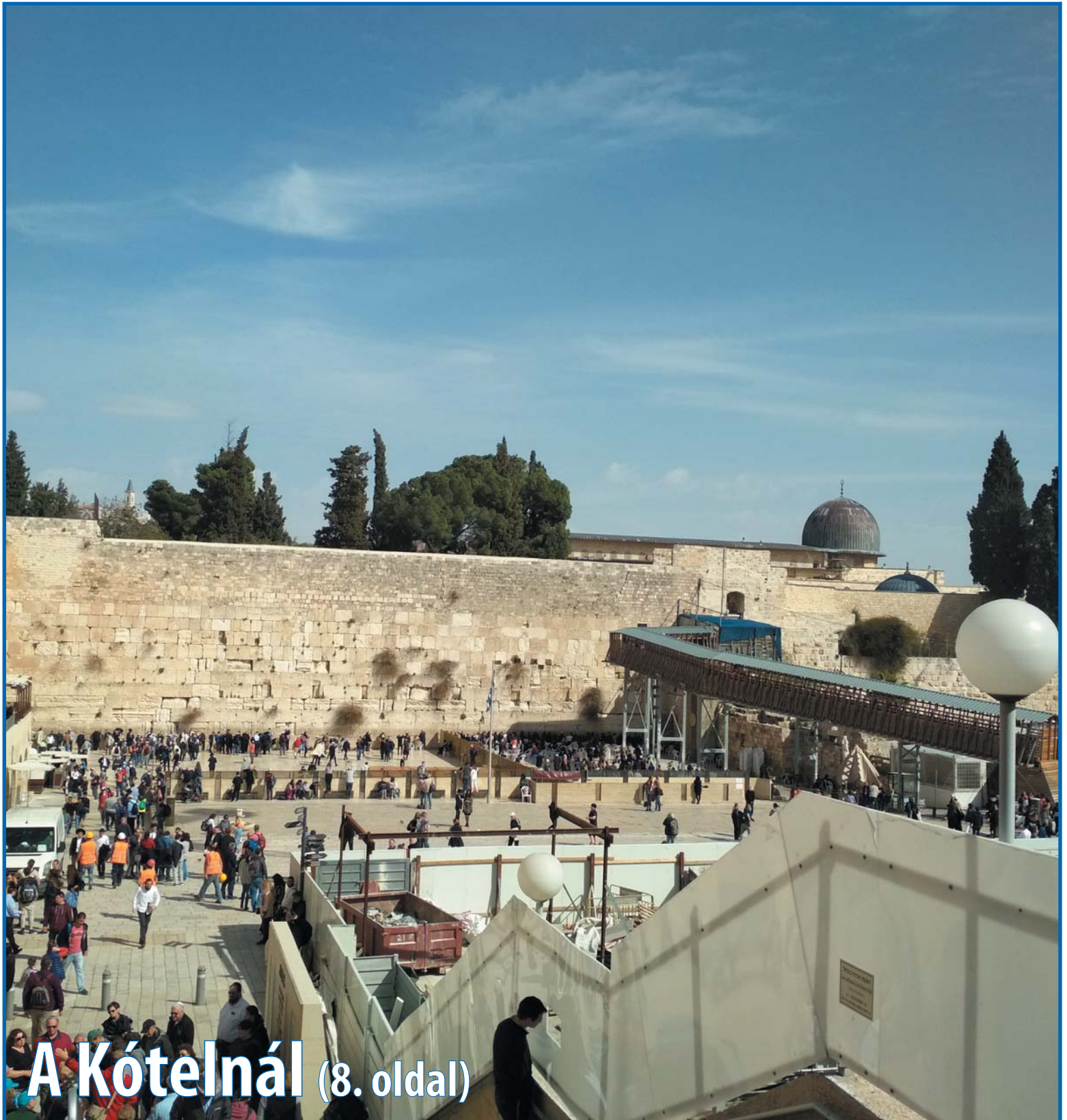

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Littner György: Hetiszakaszok másként –
Mózes hagyatéka (2. oldal)

Átadták a Világ Igaza kitüntetést (12. oldal)

A Kótelnél (8. oldal)

Littner György

Hetiszakaszok másként – Mózes hagyatéka II. rész

Tavaly több részletet is olvashattak Littner Gyuri barátunk nemrég megjelent, Családtregény a Bibliából című könyvéből. Januártól a hetiszakaszokat, s ezeken keresztül legnagyobb prófétánk, Mózes életét mutatja be – saját szemszögéből! Ezúttal az előző rész folytatását olvashatják.

Áron és Mirjam fellázdak Mózes ellen, mert ők akarták vezetni a népet. Mózes némán tűrte koholt vádjait, válasza sem méltatta.

„Mózes nagyon szerény volt, szerényebb minden embernél, aki a föld színén élt.”

Nem úgy, mint az Ö.való, aki közbelépett, és Mirjamt poklossággal sújtotta. Áron némán állt, nem cselekedett, csak szenvedett a nővére miatt, de Mózes azonnal cselekedett Áron helyett is:

„Mózes kiáltott az Ö.valóhoz: Isten, kérlek, gyógyítsd meg őt.”

Az Ö.való Mózes kérésére csak hét nap betegségre ítélte a lázadót. Ebből is látszik, hogy Áron alkalmatlan volt a nép vezetésére. Az Ö.való nem gyözködte volna Mózeset, hanem Áront bízta volna meg feladattal, ha alkalmas lett volna rá. Határtalan volt Mózes emberszerete, mert az ellene lázadókért könnyörgött. Ebben a részben az Ö.való elmondja kapcsolatát Mózesrel:

„Ha lesz köztetek próféta, én az Ö.való, látomásban megjelenek előtte, álomban beszélek vele. Nem ilyen az én szolgám Mózes; ő meghitt az egész házamban. Vele szájáról szájra beszélek, világosan és nem homályos szavakban.”

A világon egyetlen emberrel volt csak ilyen kapcsolata az Ö.valónak. Egy másik részben még ennél is közelebb kerültek egymáshoz.

„És szólott az Ö.való Mózeshez színről-színre amint az ember szól az ő társához.”

Az ember, ha az Ö.való közelébe kerül, meghal. Mózes mégis azt kérte, hogy bizonyosságot szerezzen, látni szeretné az Ö.valót, akit ember még nem látott.

„Engedd látnom a te dicsőségedet. És szólott az Ö.való: Én elvonultatom minden jószágomat színed előtt és megjelenek az Irgalmas Ö.való néven előtted. Nem láthatod színeket, mert nem láthat engem ember, amíg él. Elhelyezlek a sziklahasadékban és reáborítom kezem, amíg elvonulok és láthatsz engem hátulról, de arcom színe nem látható.”

Mózes

Mózes nélkül nem lett volna a zsidó népnek Tórája, hiszen Izrael fiai nem akarták meghallgatni az Ö.való szavait:

„És szólottak Mózeshez: Beszélj hozzánk te és meg fogjuk hallgatni; és ne szóljon hozzánk Isten, nehogy meghaljunk.”

Egyedül Mózes tárgyalt az Ö.valóval, amit továbbadott a népnek. Ezért kezdődnek rendszeresen a Tóra részletei a következő szavakkal:

„Beszélj Izrael fiaihoz!”

Az idők folyamán a szóbeszéd nagy része eltűnt volna, ezért Mózes nagy bölcsen lejegyezte az Ö.való minden szavát az Egyiptomból hozott papirusz tekercsekre, és ez lett a Tóra.

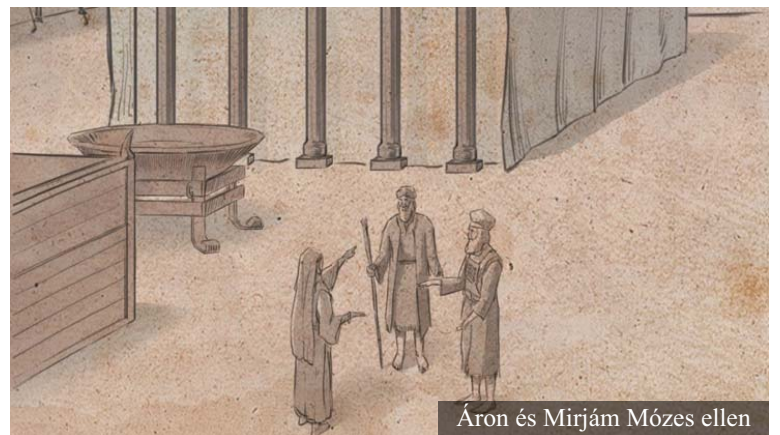
Összefoglalva Mózes az Ö.való segítségével kivezette a héber népet Egyiptomból. Az Ö.való segítségével megírta a Tóra első négy könyvét, majd az ötödiket pedig saját kútfejéből az átélt negyven év tapasztalataiból.

aként nevelte nyolcvan éves korától kezdve negyven éven keresztül. Úgy viselkedett vele, ahogy egy apa viselkedik a fiával. Sok szeretettel tanította, de néha meg kellett fegyelmeznie. Az is előfordult, hogy kedvéért megváltoztatta a már kimondott szándékát. Ez soha nem fordult elő más emberrel csak is kizárólag Mózesrel.

Összefoglalva: Mózesnek köszönhetjük, hogy az Ö.való kivezethette a héber rabszolgákat Egyiptomból. Mózesnek köszönhetjük, hogy van írott Tóránk. Mózesnek köszönhetjük, hogy az Ö.való rendeleteivel lefektették a zsidó vallás alapjait a semmiből. Mózes nélkül ma nem lenne zsidóság!

Visszatérek az írásom kezdetéhez: a Haggadához. Ebben több rabbi: Eliezer, Józsuá, Elázár, Akiva, Tárfon, Jehuda, Hágli, Gámie, Hilél, mondja el véleményét az egyiptomi kivonulásról. Ők ott sem voltak, hiszen évszázadokkal később éltek, és csupán Mózes elmondásából hallottak a történetről, amikor olvasták a Tórát. Mégis, egyedül Mózesnek nincs helye a Haggadában. Nélküle olyan a széder este, mint a zsidóság a Tóra nélkül.

Remény: bízom benne, hogy jön majd egy olyan generáció, amely felismerve elődeik hibáját, kijavítja a Haggadát, és méltó helyet ad benne Mózesnek, aki az egyiptomi kivonulás főszereplője volt közvetlenül az Ö.való után.

Áron és Mirjám Mózes ellen

Talabos István

Kelet-közép Európa zsinagógáinak építészeti újszerűsége

Két éve egy amerikai házaspárnak mutattam be a Zsidó Háromszög zsinagógáit, s a házaspár nem tudta leplezni csodálkozását a Dohány utcai Zsinagóga, majd a Kazinczy utcai Ortodox Zsinagóga megjelenését, építészeti stílusát látva. A Rumbachot ekkor még felújították.

A Dohány utcai Zsinagóga stílusában, megjelenésében különleges, egyedi – nem véletlen, hogy olyan sok turista keresi fel évről-évre. A Kazinczy utcai Ortodox Zsinagóga viszont eltér attól, amit megszoktunk.

A kile tagjainak természetes az 1859-ben épült Dohány Zsinagóga „díszes” „színes” mór stílusú mennyezete és neobizánci szentélye, mint a homlokzaton a bejárat jobb és bal oldalán látható két torony is. De ilyen természetes a szentély mögötti orgona is.

A házaspár látva a zsinagógák stílusát, megjelenését, őszintén meglepődött, és számos kérdést tett fel. Megkérdezték, miként lehetséges, hogy a zsinagógák megjelenésükben templomhoz hasonlítsanak, s ezért különösen az ortodox Kazinczy látványa volt furcsa számukra. Ráadásul a Rumbach Zsinagóga – a Dohány Zsinagóga építész (Ludwig Förster) tanítványának (Otto Wagner) zsinagógája – szintén különleges a homlokzaton minaretre emlékeztető tornyaival és belső díszítésével ahol szintén mór elemek, a piros, kék, illetve az arany színek dominálnak.

Milyen mérföldkövek vezettek a zsinagógák ilyen megjelenéséhez?

Ha visszatekintünk a zsidóság, és ezen belül a Kelet-Közép-Európai zsidóság, s különösen a magyar zsidók társadalmi szerepére, társadalomban elfoglalt helyére azt látjuk, hogy a XIX. században végbement egy sajátos folyamat. A társadalmi integrációra való törekvés nyomán követhető az Osztrák-Magyar Monarchia területén épült zsinagógák építészeti stílusában is egyértelműen e folyamat részeként.

A zsidóság hozzájárult a társadalmi, kulturális és szellemi élethez. A XIX. században ezen folyamatok azt eredményezték, hogy a zsidóság szerepe megváltozott. Ekkor a kultúrában, politikában végbemenő liberális változások teret engedtek a zsidó kultúra sajátos változatának.

Számos területen (bank, pénzügy, kereskedelem) komoly érdemeket szereztek. A történések, mint a francia forradalom és az utána következő események reményt adtak a diszkrimináció megszűnésére.

A zsidók Magyarországon komolyan támogatták a '48-as szabadságharcot, és arra gondoltak, arra törekedtek, hogy magyarnak ismerjék el őket.

A változások következtében a XIX. század közepére, de főképp végére a pesti zsidó hitközség központi szerephez jutott a magyarországi zsidóság körében. Az addig jórészt vallásos, hagyományokhoz ragaszkodó, hagyományos keretek között élő zsidóság körében megjelentek a szellemiségben megújultak. Ezt ebben az időben a német zsidóság körében végbemenő haszkala (zsidó felvilágosulás) is segítette.

Kazinczy utcai zsinagóga

A zsidóság a lakossággal való integrációra törekedett. A mai Budapest területén ennek az eredménye a Pesti Zsidó Negyed több zsinagógája, valamint a sajátossága, hogy nincs külön „kóser” utca. A zsidók a zsinagógák közelében a keresztények mellett telepedtek le és nyitottak boltot, éttermet a VII. kerületben.

A zsidóság – a szlovák, cseh, magyar, szerb zsidóság is – fontosnak tartotta a társadalmi integrációt. Végül is ilyen gondolatok, tények vezettek Magyarországon az 1867-es Szegedi Kongresszushoz, amely a neológ zsidóság és ortodoxia XIX. századvégi szakadásához a Tájlung-hoz is vezetett. Mert akadtak a zsidók között, akiknek fenntartásaik voltak, s nem akartak szakítani olyan hagyományokkal, mint pl. az öltözködés. Azok a zsidók viszont akik „komolyan” gondolták és akarták az integrációt a zsinagógák építésében is kifejezték ezt. Ennek az eredménye, hogy az ekkor megépített zsinagógák megtartva a zsinagóga-építés kötelező elemeit több dologban eltértek a hagyományostól azzal a céllal, hogy az integráció, a befogadás könnyebb legyen.

A zsinagóga a közösség háza – az ima, az olvasás, a tanulás helye ahol a közösség tagjai találkoznak, egymással kommunikálnak, közösségi életet élnek – s e tény elősegítette a XIX. században az újszerű zsinagógái megjelenést. Az ebben az időszakban épült zsinagógák alaprajzukban, szerkezetükben, építészeti megoldásaikban alkalmazkodtak a kor újszerű építészeti megoldásaihoz.

Születtek zsinagógák, melyek görög templomra (Óbuda), vagy protestánsra emlékeztetnek (Abony). S épült katolikus típusú (Szombathely, Dohány utca) zsinagóga is. Zsinagógánkban a központi elrendezés helyett egy elnyúlt téglalap alaprajz valósult meg (az addig jórészt négyzetessel szemben). Bár a bima központi szerepet kap, ám a frigyszekrény elé került a centrális központból, mint a Dohány utcai Zsinagógában (és a Hősök Templomában).

Hagyományosan úgy oldották meg a férfiak és nők elkülönülését, hogy a férfiak a bejáratától jobbra, a nők balra ültek. Ezek a zsinagógák viszont belső terükben is újszerűek voltak a nők részére épített galériával – még a Kazinczy utcai Ortodox Zsinagóga (1912) is. A belső térben általában stílusok keveredése figyelhető meg, mint a Dohány utcai Zsinagógában is – mór, neogót, neobizánc – eklektikus stílust eredményezve.

Szombathely Zsinagóga a Batthyány tér felől

Izrael újra várja a turistákat

Izrael novembertől fogad koronavírus ellen beoltott, **egyéni** utazó külföldi turistákat is a járványügyi intézkedések enyhítésének következő lépéseként, jelentette be csütörtökön az ország kormánya.

Massada

Azok léphetnek be héttől Izraelbe, akik az elmúlt fél évben oltatták be magukat, és legalább hét nap eltelt a második adag Pfizer/Biontech-vakcina, vagy 14 nap a Moderna-, az AstraZeneca-, a Sinovac- vagy a Sinopharm-oltás beadása után. Az egydózisú Johnson & Johnson-vakcina esetében is két hét elteltével lehet betámasztani Izraelbe. Azokra, akik az elmúlt fél évben emlékeztető oltásként kaptak ilyen vakcinákat, szintén ezek a várakozási idők vonatkoznak.

A SARS-Cov-2 koronavírus okozta betegségből (Covid-19) felgyógyultak is beléphetnek az országba, ha pozitív vírusesztyük óta eltelt legalább 11, de nem több mint 180 nap, vagy ha fél évnél régebben voltak betegek, de beadattak az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által jóváhagyott vakcinák valamelyikéből legalább egy adagot.

Az utazóknak az indulást megelőző 72 órában és érkezéskor is PCR-tesztet kell végeztetniük, az eredményt izolációban kell megvárniuk.

A feltételeket az idegenforgalmi és az egészségügyi minisztérium, valamint Naftali Bennett miniszterelnök dolgozta ki, de még a teljes kabinetnek jóvá kell hagyania őket. A kormány hangsúlyozta, hogy a járványügyi intézkedéseket folyamatosan hozzáigazítják a helyzet alakulásához, tehát gyorsan megváltozhatnak.

Izrael gyakorlatilag a járvány ottani kezdete, tehát tavaly március óta zárva tartotta a határait a külföldiek előtt. Az utóbbi hónapokban már beengedtek kisebb turistacsoportokat, amelyeknek tagjai be voltak oltva, illetve olyan külföldieket, akik izraeli állampolgárok közvetlen rokonai. Az enyhítést mindig az idegenforgalmi minisztérium szorgalmazta a legjobban.

A Pesti Sólet menüje

Tárkonyos pulykaragu-leves

Hozzávalók: 40 dkg f.pulyka felsőcomb, 1 kis fej vöröshagyma, 20 dkg vegyes zöldség, 2 dkg zeller, 10 dkg zöldborsó, 10 dkg gomba, 5 dkg liszt, 1 db citrom, tárkony ízlés szerint

Elkészítés: A húst leborjúzzuk, kicsontozzuk, majd kockákra vágjuk. Az apróra vágott vöröshagymát olajon megpároljuk, ezt követően a húst ráadjuk. Ezután a kockákra vágott zöldségek, majd a borsó és a gomba következik. Felengedjük húslével, habarással besűrítyük. Apróra vágott petrezselymet, illetve finomra vágott tárkonyt (vagy szárított tárkonyt) adunk hozzá, majd kevés citromlét, pici sót.

Töltött borjú dagadó

Hozzávalók: 1 db borjú dagadó, 4 szikkadt zsemle, 1 fej hagyma, 0,15 kg csirkemáj, 1 csokor petrezselyemzöld, 2 db tojás, 4 ek. olaj, só, őrölt feketebors

Elkészítés: A húst felszűryük, a zsemleket szokás szerint beáztatjuk, a hagymát finomra vágjuk. Olajat forrosítunk, megpirítjuk benne a hagymát. Sózzuk, borsozzuk, kicsit megpirítjuk, majd a végén beleforgatjuk az apróra vágott petrezselyemzöldet. Beletesszük a felszíkozott csirkemáját, majd rövid ideig pirítjuk. Kihűlés után hozzátesszük a tojásokat, illetve a kicsavart zsemleket. Kevés só, bors még mehet bele, ezt követően lazán betöltjük a dagadóba. Bevarrjuk a végét, majd kiolajozott tepsibe tesszük. Öntünk rá kb. fél deci vizet, és szorosan lefedjük alufóliával. Kb. 160 fokban sütjük egy órára. A fóliát levéve tovább sütjük, miközben a saját levével locsolgatjuk. Kiszűlés után kb. tíz percig pihentetjük. Felszeleteljük és burgonyapürével tálaljuk.

Házi krémes

Hozzávalók: A leveles tésztahoz: 10 dkg margarin, 10 dkg rétesliszt, 1 db tojás, 2 ek víz (hideg)

A krémhez: 5 db tojássárgája, 5 db tojásfehérje, 5 g vanília (egy rúd), 25 g finomliszt, 10 dkg cukor, 20 g keményítő

Elkészítés: A margarint egy tálban pár gyors mozdulattal összedolgozzuk 5 dkg liszttel. Téglalap alakúra formázzuk, és 30 percre a mélyhűtőbe tesszük. A maradék liszthez hozzáadjuk a tojást és pár kanál hideg vizet, és kemény tésztává dolgozzuk, majd tíz percig pihentetjük. Vékony, téglalap alakú tésztát nyújtunk belőle (meglisztezhetjük a deszkát, nehogy tapadjon), a közepére helyezük a mélyhűtőből előkapott margarinos kockát. Majd azt az óramutató járásával megegyező irányba betakarjuk a tésztával, ezután lefordítjuk. Sodrófával megcsapkodjuk, és óvatosan szabályos téglalapot hajtogatunk belőle. Előbb az alsó harmadát hajtjuk be, majd a felső harmadát hajtjuk rá, becsomagoljuk fóliába, és a hűtőbe tesszük fél órára. Ezt háromszor ismételtjük meg, ne fordítsuk el a tésztát, mert akkor nem lesz leveles. A harmadik hajtogatás után kettévágjuk a tésztát, és mindkettőt kicsit nagyobbra nyújtjuk, mint a krémes-készítő tepsink, majd egy tepszi hátra sütőpapírt teszünk, ráhelyezük a tésztát, villával megszurkáljuk, és 180 fokra előmelegített sütőben egyesével kb. 10 perc alatt megsűtyük. Ha készen vannak, félretesszük hűlni, és elkészítjük krémet.

A tojásokat kettéválasztjuk. Egy lábasba tesszük a sárgákat, egy keverőtálba a fehérjéket. A sárgájához hozzáadjunk 5 dkg cukrot, kézi habverővel fehéredésig keverjük. Hozzáadjuk a lisztet, felhasítjuk a vaníliarudat, és belekaparjuk a magokat. A keményítőt 2 dl vízben simára keverjük és hozzáadjuk az előbbiekhöz. Kis lángon, kevergetve felmelegítjük. Félretesszük a krémet, addig a fehérjét teljesen kemény habbá verjük. Hozzáadjuk a cukrot, és két percig dolgoztatjuk vele a habverőt. A langyosra hűlt krémet összekeverjük a habbal. A kevésbé szép tésztát beletesszük a krémes tepszi aljába, és rákanalazzuk a krémet. A másik tésztát szabályos négyzetekre vágjuk, és beborítjuk vele a krémet. Letakarjuk, és hűtőbe tesszük legalább 3 órára. Tálalás előtt a tetejét szűryük meg porcukorral.

Bizánci borászatot tártak fel Izraelben

Hatalmas, a bizánci korból származó borászatot tártak fel Javne város mellett a régészek – jelentette az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA).

Izrael történetének egyik legnagyobb ásatásán a korszak legnagyobb borászatát fedezték fel, ahol évente legalább kétfélmillió liter fehér bort gyártottak és öntöttek cserépfomákba.

A komplexumon belül öt hatalmas, pompás borospincét, a bor érlelésére és forgalmazására szolgáló raktárakat, a folyadékot őrző és szállító cserépedények kiegészítéséhez szükséges kemencéket, illetve több tízezer cseréptöredéket, épen maradt amforákat és az épületek közötti rendezett utakat találtak. Egy 1600 éves mozaikot is felfedeztek az ásatásokon, mellette szőlőpréseket – nagy medencéket –, amelyek területe egyenként kb. 225 négyzetméter volt. A leletek alapján a tulajdonosok rendkívül tehető emberek lehettek.

– Évente 2 millió liter bort forgalmaztak! Ez ma is óriási mennyiség, és nem felejthetjük el, akkoriban kézi munkával végezték a teljes gyártást – nyilatkozták az ásatásokat végző szakemberek, Eli Hadad, Liat Nadav-Ziv és Jochanan (John) Seligman. – Az itt előállított bort gázai és aske-lóni bornak nevezték, amely az ókori világ minőségi bormárkájának számított. A Javnében gyártott cserépedények és bor nemzetközi hírnévre tettek szert, eljutottak Európába és Afrikába is. Többnyire fehér bor volt, amely onnan kapta a nevét, hogy főként Gáza és Askelon kikötőiből szállították el szerte a világra.

A javnei ásatásokon sokkal régebbi, mintegy 2300 évvel ezelőtti, a perzsa uralom korából származó szőlőpréseket is találtak, ezért úgy vélik, a környéken évszázadokig folyamatosan zajlott a bortermelés.

A borfogyasztás elterjedt volt az ókorban, gyerekek és felnőttek is gyakran itták különböző hígításban, mert a víz sokfelé se tiszta, se jóízű nem volt, és a bort „koncentrátumként” is használták az ivóvíz feljavítására, vagy helyettesítésére.

Az IAA két éve a Tel-Avivtól délre, a tengerpart közelében lévő Javne város terjeszkedése miatt kezdte a leletmentő régészeti kutatásokat. A következő hetekben az ásatásokat meg lehet tekinteni, aztán lefedik a maradványokat, hogy megvédjék a közelgő téli esőzésektől. Később régészeti parkot alakítanak ki a feltárások területén.

(MTI)

Keresztes lovag kardját találták meg Izraelben

Egy keresztes lovag 900 éve tengerbe ejtett kardját találta meg egy izraeli amatőr búvár Haifa tengerparti város közelében – jelentette a Jediot Aharonot című újság hírportálja, a ynet.

Az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) szerint a kard megtalálásának helye, a Haifától délre fekvő öböl a keresztes hadjáratok korában, a XI–XIV. században is kikötőként szolgálhatott.

Az Atlit városban élő Slomi Katzin az öbölben búvárkodott, amikor a tenger mélyén meglepetésére régiségeket vett észre, amelyek a hullámok és áramlatok hatására előbukkantak a homok alól.

Az amatőr búvár kőből és vasból készült horgonyokat, cserépdarabokat és egy kagylókkal és tengeri üledékkel körbenőtt, lenyűgöző szépségű kardot talált, amelynek pengéje mintegy egy méter hosszú, markolata pedig körülbelül 30 centiméteres.

A szerencsés megtaláló attól tartott, a leletet ellopják, vagy a tengeráramlatok miatt a homok újra beborítja, ezért magával vitte a kardot. Később felhívta az IAA bünténymegelőzési egységét és beszámolt a tárgyról. Másnap átadta a kardot és átvehette a kiváló állampolgárnak járó elismerő oklevelet a lelet átadásáért.

– Gyönyörű és ritka darab ez a tökéletes állapotban megőrződött kard, amely valószínűleg egy keresztes lovagé volt mintegy 900 évvel ezelőtt” – mondta Nir Distelfeld, az IAA szakértője.

– A Kármel-hegy alatti partszakaszon számos természetes öböl található, amelyekbe vihar idején behúzódhattak az ősi hajók. A nagyobb öblök körül egész települések, ősi kikötővárosok alakul-

tak ki, mint például Dor és Atlit – emlékeztetett Kobi Sarvit, az IAA tengeri-régészeti osztályának igazgatója. – A kikötést biztosító helyek az idők során mindig vonzották a kereskedelmi hajókat, amelyek rengeteg régészeti nyomot hagytak maguk után. A most talált kard is ezek egyike – magyarázta.

Az öblöt már régóta figyelik a régészek, mert korábban is találtak benne ókori tárgyakat, de nehéz kutatni, mert a tengerfenéki homok mozgásától függően hol felbukkannak, hol pedig eltűnnek a tengerbe esett tárgyak.

– Izraelben az utóbbi években egyre népszerűbb a tengeri úszás és az amatőr búvárkodás, így egyre több lelet kerül napvilágra. Ezt az öblöt már 4000 évvel ezelőtt, a késő bronzkorban is kikötésre használták a korábban előkerült emlékek alapján, és a kard révén bebizonyosodott, hogy 900 évvel ezelőttig használatban lehetett – tette hozzá Sarvit.

Az IAA laboratóriumában a restaurátorok megtisztítják, majd a régészek megvizsgálják a kardot, amely később a nagyközönség elé kerülhet

(MTI)

A kivonulás utáni első események

Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével

Korábban az erabbi beszélgetésfolyamban Dési János, dr. Frölich Róbert és dr. Gábor György segítségével ta-nulhattunk a zsidósághoz kapcsolódó szokásokról és sok egyébről. De azóta sem maradtunk a trió nélkül, Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével indult új sorozat, melyet szerdán 18:00-tól, az ima előtt követhetnek a dohányos zoom-on. S kövessék is figyelemmel, mert az előadásokat NEM lehet visszanezni. Persze a Pesti Söletben rendre adunk egy rövid összefoglalót az elhangzottakból. Ezúttal az októberi beszélgetések kivonatát olvashatják.

Amikor a zsidók elhagyják Egyiptomot nem csak az aranyakat, ékszereket, illetve értékeket viszik magukkal, hanem egy ládát is. A láda, egy szarkofág, amelyben József teste nyugszik, hogy magukkal vigyék az Ígéret Földjére.

A sivatagi vándorlás közben a különböző népek rendre megkérdézik Mózesőt, hogy miért cipelnek magukkal két ládát, ő azt feleli: „aki ebben a ládában nyugszik, az megtartotta mindazt, ami a másik ládában van...”

A végtisztesség megadása minden ókori népnél fontos szerepet játszott, azonban itt van egy jelentős plusz. Józsefet már eltemették, tehát teljesítették ezt a kötelezettséget. Azonban az, hogy a rabszolgaságból kiszabaduló nép viszi magával egy kiemelkedő hőse csontjait, ezt a zsidó hagyomány teremtette meg. Ez az őseinkkel való soha el nem múló összetartozást (is) jelképezi. A menet közben I.ten védi a népet a felhőoszloppal, a tűzoszlop pedig utat mutat a hosszú vándorlás során, hiszen inkább éjszaka vonultak, s nappal, a nagy melegben inkább pihentek.

A nép egy idő után nem tud mit kezdeni a szabadságával, ahelyett, hogy örülné, visszasírja az egyiptomi rabszolgaság alatti életét, mert nincs még felelősségérzete (sem).

Az Ő.való leteremti Mózesőt, ne kiabáljanak, hanem dolgozzanak meg a szabadságért, tegyenek érte, keljenek útra. „Miért kiáltasz éhhozzám? Szólj Izráel fiaihoz, hogy induljanak!”

Főrabbinck elmondta, Schweitzer professzor értelmezése szerint a Nádas-tenger valójában a Földközi-tenger és nem a Vörös-tenger. Szóba került az életet adó és azt elvívó víz kiemelt szerepe is...

/Hans Jordaens III. festményén nem csak az átkelést, illetve a tengerbe vesző egyiptomiakat ábrázolja, de a bal alsó sarokban láthatjuk koporsót, József csontjaival./

Amint a zsidók kijönnek Egyiptomból, dalra fakadnak – az egész nép diadalénekebe kezd. A Midrás azt

Hans Jordaens III.-Átkelés a Vörös-tengeren

mondja, hogy valójában a Nádas-tenger partján nem énekeltek, hanem amikor eljön a Messiás, akkor fogja énekelni Mózes és a többi zsidó I.ten sátrában.

Aztán három nap elteltével elindul a panaszáradat, hogy nincs mit inni és ahova megérkeznek, Márában is ihatatlan, keserű a víz. Amikor Mózes bedobja a botot a vízbe, s megédesíti azt, – csodát tesz – akkor visszatér a bizalom.

Mózes első könyve az őstörténet, a narratíva, abba illeszti be azokat a történeteket, melyekről nincs tapasztalatunk, hiszen senki nem volt ott a Teremtésnél. Mózes kettő azonban már a belátható történetünk pl. a Exodus, mert – ha elfogadjuk, hogy Mózes írta, akkor – olyan írta, aki ott volt. A harmadikban és a negyedikben nincs történet, amely igazán fontos lenne – kiesik 38 esztendő. Az utolsó könyv pedig Mózes utolsó napjaiban veszi fel a fonalat.

Nem azért lettek a zsidók a kiválasztott nép, mert olyan nagyok és erősek, hanem pont az ellentéte, mert olyan kicsik. Nem véletlen, hanem innen ered a gyengék, a kicsik védelme, a szociális érzékenység a zsidóság történelmében.

Másfél hónap elteltével azért zúgolódik a nép, hogy nincs mit enni, bezzeg Egyiptomban ültek a húsfazekak mellett és jaj, mi lesz. Ekkor az Ő.való ígéretet tett, hogy minden nap lesz mit enniük, reggel mannat (kenyeret) kapnak, este pedig húst (fűrt). Azonban csak

hat napig gyűjtsék az ételt, a hetedik nap pihenjenek meg – tartsák meg a szombatot. S ez lesz az étke a vándorló zsidóknak 40 évig. Áron pedig eltesz egy „adagot” a frigládába az utókornak.

Nem sokkal később újabb panasz, megint a víz, pontosabban annak hiánya miatt. Ezúttal Mózes egy szikláról üt és úgy fakaszt vizet.

Majd következik az első harc, Amálék megtámadja Izraelt Refidimben – Amálék pedig igen hosszú időre örök ellenség lesz. /A legismertebb amálékita Hámán./ A szöveg először említi Józsuét, mint Mózes fontos segítségét, s a csata egyik vezérért. Mózes találkozik apósával, aki elismeri, hogy Izrael istene legnagyobb. Másnap, amikor látja, hogy Mózes

egész nap a nép apró-cseprő ügyeiben tesz igazságot, azt javasolja, válasszon ki bírót, s ők ítélkezzenek ezekben, míg ő csak a súlyosabb esetekkel foglalkozzon. Mózes így is tesz, s a sivatagban felépíti az igazságszolgáltatást.

Következő alkalommal tartson velünk Ön is, az ima után, **18:00-tól** a zoom-on.

Meeting ID: 389 906 7799.

Jelszó: dohany.

A belépő „kódokkal” kéthetente **keddenként** is hallgathatnak egy érdekes előadást, ezeken *Kaczvinszky Barbarát* követhetik szintén **18:00 órától**.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel, **NE FELEDJÉK**, a hétfégi óráátállítást követően az **esti ima időpontja 17:00 óra**, helyszín a **Talmud-Tórában**.

Péntek esti ima: 17:00-kor már a **Hősök Templomban**.

Szombat reggeli ima Hősök Templomban:

Sachrisz: 9:30, Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor kezdődik.

Fontos, a zsinagógába csak **védtettségi igazolvány felmutatásával** lehet belépni.

Kérjük, csak az **jöjjön**, akinél eltelt már 2 hét a második oltás után, és **egészséges!**

Szerb Antal estek a Radnótiban

Október 3-án debütált Bálint András Szerb Antal Száz verse című önálló estje a Radnóti Színház Keres Emil próbatermében, melyben egy csodálatos író-olvasó-szerkesztő-fordító tanárember elevenedik meg a színpadon. Szerb Antal életét és halálát a világirodalomból a szerző által összeállított versantológián keresztül humorral, melegséggel és szívbemarkoló tragikussággal teszi plasztikussá Bálint András. A Kosuth- és Jászai-díjas színművész személyes kötődése és a versekhez való viszonya is szerepet kap az est

folyamán, amellyel, hogy megismerhetjük bámulatlan műveltségét szertelen csacsogással elfedő, végtelenül szerény Szerb Antalt. Szerb azt írja – az először 1944-ben megjelent – az általa összeállított versantológia bevezetőjében, hogy személyes szeretete alapján válogatta ki a kötet darabjait, melyek közül mindegyik vigasztalója volt egyszer egy magányos vagy egy bánatos órán vagy titkos és kimondhatatlan sejtelmeket ébresztettek benne a világ mélyebb és örök összefüggéseire.

– Az Utas és holdvilág, A Pendragon legenda, A királyné nyakláncán mindig is kedvenc olvasmányaim voltak – mesélte Bálint András. – És nagyon gyakran lapoztam föl a Magyar irodalomtörténet, A világirodalom történetét, miként a Száz vers című világirodalmi antológiát is. Kamaszkoromban ez a könyv vezetett be a költészet világába, csínlát kedvet a versolvasáshoz, így a versmondáshoz is.

– Ahogyan Szerb Antal írja: Alig van e versek között olyan, amelyhez ne fűzne valami egészen személyes megrendülés emléke... Kedves olvasó, ki tudja, mit tudsz megmennteni ezekben a szörnyű időkben, de ha kedves verseid veled lesznek, nem maradsz üres kézzel az üres ég alatt – tette hozzá a színművész.

<http://radnotiszinhaz.hu/musor>

Kedves Hittestvérek!

Megkezdődött az 5782-es zsinagógai év. Néhány esztendő szünet után 2017-ben vezettük be ismét a kultuszjárulékot.

Úgy gondoljuk, hogy az évi 6000.-Ft senki számára sem volt megterhelő, ugyanakkor a körzeti tagok összetartozását jelképezte. Mára több mint 100 kultuszjárulékot fizető tagunk van, ami nagy örömeinkre szolgál. Még jobban örülünk annak, hogy a befolyt összeg sokszorosát sikerült tagjainknak visszajuttatni, kedvezményes utazások, kirándulások, vacsorák, formájában. Színházi előadásokat szerveztünk ingyenesen, de Kulturális Pályánk is sikerrel működött.

Szeretnénk, ha 2021-ben még többen lépnének tagjaink sorába. Kultuszjárulékunk éves díját nem emeljük, lehet havi, negyedéves vagy éves formában fizetni. Továbbra is igyekszünk sok rendezvényt tartani, melyek tagjaink számára ingyenesek, vagy kedvezményesek lesznek, higgyék el érdemes nálunk tagnak lenni! A kultuszjárulék csekken, illetve utalással is befizethető.

BZSH. Dohány utcai Zsinagóga : 11707024-20471437

Mindenkit várunk sorainkban, gyertek közénk, érezzétek jól magatokat nálunk.

Dr. Frölich Róbert
főrabbi

Nádel Tamás
elnök

JELENTKEZZ!
LEGYÉL A MAGYAR
CSAPAT TAGJA!

MACCABI VILÁGJÁTÉKOK
2022. JÚLIUS 12. - 26.

Legyél részese a közösségi sportélménynek!
Várjuk a zsidó közösség sportoló tagjait a Maccabiah magyar delegációjába.

Információ: M2022@maccabi.hu

OPEN

ASZTALITENISZ
ATLÉTIKA
BRIDZS
DÍJLOVAGLÁS
DÍJUGRATÁS
FÉLMARATON
FUTSAL
GOLF
ÍJÁSZAT
JUDO
KARATE
KERÉKPÁR
KOSÁRLABDA
KOSÁRLABDA 3X3
SZÓRF
TENISZ
PADEL
RÓPLABDA
SAKK
SQUASH
STRANDRÓPLABDA
MACCABI MAN / WOMAN
TOLLASLABDA
TORNÁ (RITMIKUS / SZER)
ÚSZÁS
VÍVÁS
VÍZILABDA

SPORTÁGAK

JUNIOR

ASZTALITENISZ
ATLÉTIKA
FUTSAL
GOLF
JUDO
KARATE
KOSÁRLABDA
KOSÁRLABDA 3X3
RÓPLABDA
SAKK
SQUASH
STRANDRÓPLABDA
TENISZ
TOLLASLABDA
TORNÁ
ÚSZÁS
VÍVÁS
VÍZILABDA

MASTERS

ASZTALITENISZ
FUTSAL
GOLF
KOSÁRLABDA
SQUASH
TENISZ
ÚSZÁS
VÍVÁS

PARASPORT

KEREKESZÉKES TENISZ
ÚSZÁS
ASZTALITENISZ

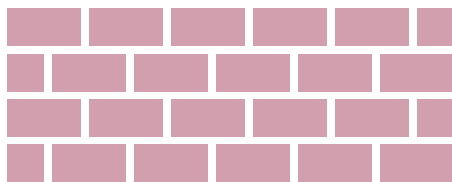
Alapítva 1906

Dési János

A Kótelnál

Fotók: A szerző saját felvételei

Jó lenne megint ott lenni. A nagy ünnepek után megérinteni a falat, megtámaszkodni rajta. Becsúsztatni a levélkét a fal rései közé, oda a többihez. Kriszta fecnijét mindig elhozom Pestről, kétségtelen, évek teltek el, de végül teljesült, amit kért. Aztán, jó elgondolkozni azon, hogy mit kellene itt most mormolni. Mit? Bármit. Ahogy otthon is bármit moroghatsz, érteni fogják a tieid. De hisz otthon vagy!

Érted. Értenek. Leselkedsz a többiekre, a szájtáti turistákra, a gyorsan térülő forduló katonákra, még mindig rácsodálkozol a pajeszos-srámlis férfiakra. Bámulod és irigyled az áhítatukat. És közben azt gondold, mekkora dolog ez már, hogy most – és már sokadszor újra – itt lehetsz a Falnál, a kék-fehér csillogos zászló alatt. És akkor eszedbe jut egy ősöd, a dédapád, Adler Illés, a „Rombach” rabbija, az 1900-as évek elején így írt arról, amikor meglátta a Kótel, A Siratófalat:

„Ilyen küzdelmek közt, mindig lefelé haladva vagy taszítatva, egyszer csak eljutsz egy sikátorba, melynek, eltekintve az utcát melyen jöttél, nincs sehol sem kijárása. A sikátor alig száz lépés hosszú, jobbról-balról zárt kapuk, és előtted egy egyenes sziklafal meredezik, melyhez sűrű emberek támaszkodnak. Meglepetve kérdezed: mi ez? Mire száz torok kiáltja feléd, hogy a nyugati fal előtt állsz. Megremegsz, a koldusok is visszahúzódnak, a sziklafal meg, mintha egyszerre te lekedre nehezednék. Nem tudod, mi történik veled, mi az, mi egész valódat oly leírhatatlan módon megragadta, csak azt tudod, hogy sírnod kell, keservesen zokogva, hosszan, hogy homlokoddal oda kell támaszkodnod a falhoz, mely hajdan a dicső jeruzsálemi szentélyt zárta körül, látta Izrael királyait, itta a hősök véré, hallott annyi sóhajt, hogy ha mind összegyülnének, olyan vihar válnék belőle, hogy megremegne tőle a várhegy, mely valamikor az úr szentélyét hordta fején.

Ki az, ki azon helyen nem imádkozik?!”

Szentgyörgyi Zsuzsa

Zöldülő világ – szülési fájdalmakkal

Minden este legalább három, időnként négy elektronikus készüléket csatlakozok a hálózatra: töltöm az akkumulátoraikat. Egyenként ugyan kicsi a fogyasztásuk, viszont ma már egyre többen teszik ezt, tehát kezd erősen számítani. E műveletnek kettős a távlati jelentősége: egyrészt drámai sebességgel szaporodnak az akkumulátorokkal működő eszközeink, másrészt, ebből következően, drámai módon nő a villamosenergia-fogyasztás is. Főleg persze, attól, hogy a tervek és szándékok szerint villamosra cseréljük közlekedési eszközeink hajtásait.

Drámai jelentőségű az a törekvés a klímaveszélyt leküzdeni hivatott nagy zöld tervekben, hogy nem is túl hosszú idő, mindössze alig három évtized múlva, 2050-re már nulla legyen világunkban a szén-dioxid kibocsátás. Erről szólnak a nemzetközi klímabizottság (IPCC) által hirdetett elképzelések, éppúgy, mint az amerikai szupermilliomos Bill Gates most megjelent könyve is (magyarul: Hogyan kerüljünk el egy klíma-katasztrófát).

Jelentős mértékű technológiai fejlesztéseket, ezeket alátámasztó tudományos munkákat, hatalmas tőkeráfordításokat, nem kevésbé nagy erejű társadalmi összefogást, sőt új magatartásformák elterjedését igényli ez az igencsak szűk határidejű cél. Kezdjük mindjárt az elektronikus-digitális eszközök és főleg a járműhajtások lelkével, az akkumulátorokkal. Kétségtelen, hogy ezek ára hatalmasat esett, amit főleg a technikai fejlesztések mozdítottak elő: csak az elmúlt évtizedben mintegy 80 százalékkal. Csakhogy ezzel együtt a beléjük épített anyagok iránti kereslet is nagy léptékben nőtt. Szakértők kimutatták, hogy az egyik alapelem, a lítium iránti kereslet a világban már évtizedünk második felére több mint kétszeresen meghaladhatja a lehetséges ellátás mértékét. Nagy tehát a tolongás új lelőhelyek után. Mindenestre fontos momentumnak látszik, hogy Afganisztánban hatalmas lelőhelyek találhatóak értékes anyagokból. Persze a kiaknázásuk már újabb kérdés, hiszen új bányák nyitása, hozzájuk a szükséges infrastruktúra kiépítése, a dolgozók betanítása évtizedes nagyságrendű feladat. Ám sokat mondó jelenség, hogy Kína máris magas kormányzati szinten fogadta a tálib vezetőt.

Jelentős problémának látszik a villamosenergia-ellátás. Kétségtelen, hogy a megújulókkal, elsősorban széllal és napsugárzással működő erőművek már most nagy lehetőségeket ígérnek. És nagy problémákat is. Elsőként az építésükhöz használt anyagokból az ellátás. Gondoljunk csak el: egyetlen modern szélrotorba mintegy száz darab, különleges anyagokból készült mágneset kell beépíteni és rengeteg rezet. Hasonlóan különleges anyagokat igényelnek a napsugárzást villamossággá átalakító napkollektorok és napelemek. Ehhez járul a távvezeték-rendszerek illesztése, átalakítása, hozzávéve a hálózati irányítórendszerek megújítását is. A rengeteg anyag-felhasználás, az új vagy bővített anyag-lelőhelyek beruházásai, az új szél- és naperőművek telepítései, a fenntartási-karban-

tartási költségeik igen jelentős tőkét igényelnek. A tekintélyes IEA (nemzetközi energetikai ügynökség) idén közreadott tanulmánya igencsak figyelemreméltó adatokkal szolgál. Ahhoz, hogy a kítűzött káros gáz redukciókat elérjük, már évtizedünk végére meg kell négyesíteni a szél- és naperőművek építését, az újonnan vásárolt autóknek 60 százaléka kell elektromos hajtású legyen (jelenleg mintegy 5%-a csupán). Az akkumulátorokhoz, a mágnesekhez nagy és egyre növekvő mennyiségben kell kobalt, nikkel és persze, lítium meg nikkel, neodímium.

nyos – és a jövőben sorra megszüntetendő — fosszilis (szén olaj, gáz) üzemű, akár a már most is egyre nagyobb jelentőségű atomerőművekhez képest.

Mindezek a problémák természetesen erősen meghatározzák a társadalmi reakciókat is. Már most is erős ellenállás tapasztalható nem is egy helyen az új bányák nyitása vagy a nagy területigényű szél- és napfarmokkal szemben. Kétségtelen azonban, hogy ez a tényező nagymértékben javítható oktatással, türelmes felvilágosítással.

szélrotorok

Nagy gond, hogy ezek többnyire kevésbé fejlett, és/vagy rémes diktatúrájú országokban található nagyobb koncentrációban. Lehet persze új bányákat nyitni és a meglévőket bővíteni.

Mindehhez, épp úgy, mint a meglévő villamos hálózatok modernizálásához és kiterjesztéséhez, új gyárak létesítéséhez nagy – és lehetőleg koncentrált – tőke kell. Magánberuházóktól éppúgy, mint államiaktól. Nem evésbé lényeges tényező a bürokratikus időhúzások csökkentése, például az új telepítésekhez szükséges engedélyek beszerzésében.

Meglehet, kevésbé tárgyalt kérdés napjainkban még a földterületé, de ahogy nagy, sőt hatalmas léptékben terjednek a szél- és naperőművek, ez a probléma erősödni fog. Ezeknek ugyanis fajlagosan, vagyis a megtermelt energiához képest többszörös a területigényük akár a hagyomá-

Márpedig a zéró kibocsátásra megcélzott (előírt?) határidő, vagyis 2050 igencsak közel van. Közben kisebb-, helyi, ne adj Isten, nagyobb háborúk, puccsok, terrorizmus, politikai változások és váltások serege gátolhatja, sőt, vissza is vetheti a már kiteljesedett intézkedéseket, erősségüket, hatásukat.

És végül egy töprengés. Ha megvalósulnak a nagy tervek, elképzelések, ha három évtized múlva valóban zéró lesz az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés légrétegre káros anyagainak kibocsátása, akkor is mintegy nyolc milliárd ember meg rengeteg állat, hozzá éjjelente a növények fognak széndioxidot kibocsátani. Eddig a vonatkozó irodalomban nemigen találtam erre vonatkozólag becslés-számítást, például Bill Gates idézett könyve fel sem veti.

Szántó András

MÁR ÚJPEST SEM A RÉGI

Az Illik halászcserda legendája

Már két éve, hogy új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a kiváló www.melyenszanto.blog.hu szerzője, **Szántó András** válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból – ezúttal is a múltat idézzük. *A Ferencvárosból látogassunk el a – főként labdarúgásban – nagy vetélytárs otthonába, Újpestre.*

Újpest Hajóállomási vendéglő

Pestet körbejárva bepillantunk abba a pezsgő polgári világba, amely ragyogó vendéglőkkel, és a belvárosi családokat is „nagyobb” utazásra serkentő erős vonzeróval rendelkezett. A budai kirándulások, a délpesti kalandozások mellett a jó halászlé, a lelkes és hozzáértő vendéglősök Újpestre és a Rákos-menti falvakba is csábították az embereket hétféteken, hatalmas nyári kertjeikkel és remek konyháikkal.

A cikksorozatban megszokott „kór” ismét nyomasztó szűkítést eredményezett, ezért szubjektíven válogattam az információkból és a vendéglőkhöz tartozó képekből. Remélem, azért sikerül érzékeltetni azt a bőséget, szakmai hozzáértést és a sok száz embert vonzó népszerűséget, mely a nyári külvárosi, itt újpesti kertvendéglők hatalmas tereit és rengeteg szabad asztalát hétről-hétre megtöltötte.

Manapság nagyon sokan elsiratják ezt a hajdani „népkert” hangulatot és a legendás vendéglőket is. Eltűntek - ezt tudomásul kell vennünk, hiszen a bemutatandó helyek mai utódai, vagy reménytelen romhalmazok, vagy (az arra járók szerint) lepukkant kocsmák, büfék lettek. Ami hiányzik: nem is elsősorban a pénz, hanem az a lelkes és szakmaimádó vendéglős, aki régen is, ma is megteremti egy vendéglátóhely szellemét, arculatát és hírnevét.

Illik halászcserda

A generációm mindenképpen, de a sokkal fiatalabbak is e kerületről csak gyárokra, füstös kéményű, esetleg büzlő (bőr-, vegyi-) üzemekre gondolnak. Pedig Újpestnek volt Duna-parti „élete” halászsokkal, csárdákkal, hajóállomással és kirándulókkal, sőt volt-van egy Népszigete (Szűnyog szigete) is. A gyári környezet miatt igaz, hogy egyszerűbb emberek, munkások és kistisztviselők adták a vendéglők látogatóinak zömét, de esküvőkön, nagyobb ünnepeken a „magasabb rangúak” is megjelentek. Amíg sok gyár volt a környéken, addig ezek a cégek csónakházakat, weekend telepeket is fenntartottak a szigeten, dolgozóik részére.

Máig egyik legismertebb – kirándulóhelyként is emlegetett – kerthelyiség volt nyaranta a népszigeti Illik csárda. A Szűnyog néven is ismert sziget (már félsziget) két kerület határán van, talán ezért nem tekinti senki magát igazi gazdájának, pedig a hajdani vonzereje – vízpart, megközelíthetőség stb. – ma is olyan. Illik Viktor halászmester azonban időben felismerte a sziget jelentőségét és itt „vetett horgonyt”, az egész hosszú magyarországi Duna-szakasz közül ezt tartva legmegfelelőbbnek.

Illik Viktor halászmester

A legnagyobb halválasztéka volt, a Dunán az Esztergom és Halimba

közötti kb. 15 km-es folyamrész halászati jogát bérelte és nagykereskedőként az ott kifogott halakat több helyen árusította. Központi telephelye a Dunasor 1. alatt volt, de Esztergomban, illetve döntően az újpesti piacon is felkereshették üzletét a polgárok és a vendéglősök egyaránt. A Fővám téri Nagycsarnokban nem kapott helyet, mert azt a Singhoffer (alsó Duna-szakasz) és a Zimmer (Balaton) cégek a megnyitás óta uralták. Az „Illik halászmester” feliratú uszályaival azonban minden hajós rendszeresen találkozott a Főváros és Párkány között járva.

Illik Viktor 1891-ben született Barcsan, halászcsaládban, tehát volt honnan tanulnia a mesterséget. Az első világháborúban a hadtápnál szolgált, egy eltévedt repeszdarab mégis megsebesítette – a jobb szemével többé nem látott. A háború után Budapestre költözött és a Dunán bérelt halászati területével, illetve halkereskedéssel foglalkozott. Ráadásul 100%-os hadirokkantként vendéglősi engedélyt is könnyen kapott és a húszas évek elején nyitotta meg népszigeti halászcserdáját. Az iparos testület szerint a nyitás után 10 évvel a csárdában már 40 embert foglalkoztatott (a halászatnál és az uszályoknál további 30 alkalmazottja volt).

Illik mester nagyszerű vállalkozást épített fel, ebből jól is élt. Budapest IV. és XV. kerületének, azaz Új-

pestnek és Rákospalotának a találkozásánál volt egyszer egy ismert és elegáns Villasor. Az Illik vendéglős család háza az egyik legszebb volt a Vécsey utcában: a 98-as számú villa.

A vonzeró

Mitől lett népszerű ez a vendéglő, hogy szinte „a világ végéről” is felkeresték az emberek? Hát *elsősorban* a halászmestertől, aki szinte sohasem bízta másra a halászlé főzését – biztosan ezt is Barcsan tanulta. A friss halat (ennél frissebb sehol sem volt, hiszen a vendéglő mellett a Dunán kikötött bárkákból a főzés előtt vették ki őket), a „lányok” megtisztították, de csak Illik úr vághatta-szeletelhette fel. Ő fűszerezte, a Dunából merített vízben a szabad tűz fölé tett bográcsokban főzte. Hétféteken egyszerre 4-5 bográcsban is főtt a hallé, hogy ne kelljen sokáig várni. A jelesebb példányokat felbontani sem engedte másnak, mint pl. a képen látható hatalmas harcra esetében. Ez akkoriban is már ritkaság lehetett, hiszen még „reklám” képeslapot is csináltatott belőle.

A *másik vonzeró* az egyszerűség, természetesség volt. A „hétköznapi” emberek: munkások és polgárok is szívesen kirándultak, a romantikus csónakos átkelés a Dunán a gyerekeknek önálló program lehetett (az Illik csárda saját

Illik halászcserda-zenekar

ILLIK FŐHALÁSZMESTER A SAJÁT FOGASÚ DUNAI ÉLŐ HALBÓL FŐZI HALÁSZLÉT

Illik és a harcsa

ladikja szállította az újpesti parttól a vendégeket). A kert döngölt földes padlóján nem billegtek a székek-padok-asztalok, mert rögzítve voltak. Csak a folyó felé benyúló étkező terasz kapott hajópadló borítást, hiszen az egész „szerkezetet” fából ácsolták, és itt volt legnehezebb helyet kapni.

A harmadik vonzerő a cigányzenekar lehetett, mert sok üdvözlőkártyán, képeslapon említik a vendégek a „jól mulattunk a zenénél” élményüket. Dulli Lakatos Gyuszi cigányprimás tíz tagú, „teljes” zenekarában már a primás legnagyobb fia is játszott egész nyáron és sok éven keresztül. Ez ritka volt, mert a nagyzenekarok sokszor átszerződtek az új idényre egy új helyre. Illik úr azonban előrelátó volt: a téli idényre is talált munkát a zenekarának Flór Ferenc halászcserda-vendéglőjében (Újpest, Váci út 4.), akinek a friss halat is ők szállították.

A sok egyéb mellett volt egy érdekessége az Illik csárdának: a törzsasztala. A bográcsos főzőhely mögött ültette le a mester a kedves vendégeit és „Betyár asztalnak” nevezte a „szeparét”. Alul vastag hajóslánccal volt körbekerítve és oldalt is csüngtek a láncok. Ahogy a képeslap küldője jelezte barátnőjének (Lipták Zsófinak Békéscsabára): „El akartunk innen vinni emléket (neked) s még az evőeszköz is az asztalhoz van láncolva. Csók Ili”.

A vonzerő bizonyítékeként bemutatók majd egy képet a teljesen zsúfolt kerthelyiségről is. Ez minden vendéglős álma – ha van megfelelő személyzete! Látszik a csárda nyüzsgő élete a tömegben előretörő pincé-

rekkel, az új söröshordót cipelő csapossal és a fényképészre felfigyelő összes vendéggel. Több kommentálója a fotót kiemelkedő alkalomhoz kapcsolta, de én „rendes” nyári vasárnapnak hiszem, mert az egyik szórakozó társaság tagja ezen a lapon írt Makóra, Antal Miklós-nénak egy nagyon jópofa saját versikét:

„Illik nem illik, ez az Illik nekünk pompásan illik, mivel azonban mégis csak úgy illik, az otthoniakra is gondol a társaság: Irénke (ezt én írtam!).”

A vendégek

Érdekes körképet adni az Illik csárda vendégeiről is, hiszen ez jelzi a csárda valódi népszerűségét. Sokan írtak róla és megemlékeztek az itt töltött időkről.

A Szűnyog sziget már a nagyobb kirándulások közé tartozott, és méltó társa volt az ismert, akár budai helyeknek is.

Az Illik halászcserdából sokan küldtek képeslapokat az otthon maradt szeretteiknek, ismerőseiknek, s a legtöbben kis piszkálás-ként megjegyezték, hogy „de jó lenne, ha itt lennél”...

A vendégek természetesen alkalmi és állandó társaságok, egyesületek tagjaiból is állt. Például a halászcserdában volt a „TURUL” Szövetség evezős szakosztályának találkozóhelye is, hisz ide és innen nagyon jól tudtak evezni a fiatalok. A jobboldali ifjakat talán kiegyensúlyozta az Újpest labdarúgó csapata és a szurkolóik,

akik nyaranta sokszor itt ünnepelték a győztes meccseiket (mert akkor még voltak ilyenek). Az egyik ismert vendégük az újpesti Berda József költő volt, aki rendes megszokott öltözékében – rövidnadrág és hátizsák – itt tudott legjobban „elvegyülni a tömegben”. A vagabund költőt Illik halászmester mindig szeretettel és természetesen egy jó adag halászlével fogadta, pedig Berda néha kritizálta is a bográcsost. Ő nem csak verset írni és enni tudott, hanem főzni is. A híres Berda-pörkölt négyféle kövér húsból készült. (A sertés, birka, liba és ökörhúst négyféle borban, sok hagymával, erős pirospaprikával főzték puhára. Ezután a húsokat összekeverték és kenyérral meg házi savanyúsággal fogyasztották.) Ezt a tudását persze nem a halászcserdában fitogtatta, hanem egyéb újpesti és angyalföldi kedvenc helyein. A Szűnyog szigetre azonban elvitte barátait is, megmutatta kedvenc helyét Tersánszky Józsi Jenőnek és Kassák Lajosnak is. Persze sok más „kedvenc helye” is volt a költőnek. Sőt többször felöntött a garatra is, ittasan sok mindent csinált... De egyik gyakori témája mégis a mértékletesség volt, amit például „Egy inyenc strófaiból” című vers-füzérében is megőrokitett.

Volt-e még jó hely Újpesten?

De még mennyire! Hiszen a beszámoló és fotók szerint a sziget sokszor annyira tele volt, hogy már sokan nem fértek be. Másrészt, ha nem is mellette, de előtte is abszolút „volt élet” Újpesten, mégpedig jelentős kiránduló célpontokkal. Az egyik legizgalmasabb vendéglő szintén a folyóparton épült, a Duna Gőzha-

józási Társaság újpesti személyhajóállomása mellett (az ipari kikötő és a hajógyarak a hídtól északra voltak). Az „északi vasúti összekötő hid” város felé eső tövében volt a kikötő, mellette a parton pedig a vendéglő – alig 2-300 méterre az ekkor még nem létező Illik halászcserdától.

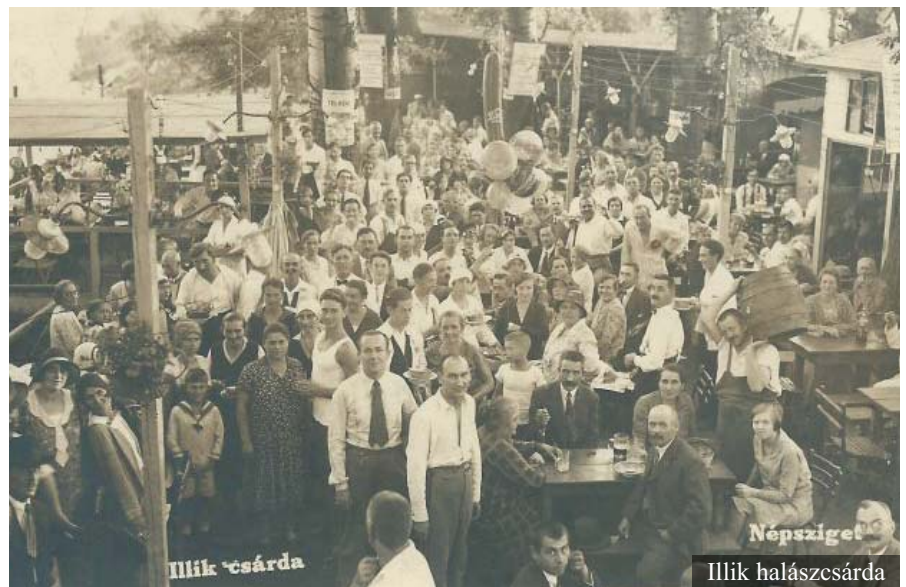
Kedvelt kirándulóhelyé vált Újpest, mert a Széchenyi által 1840 utáni években kezdeményezett hajóállomás rendszeres járatot biztosított a Vigadó tértől. Másrészt a lóvasút is kijárt ideig a Kálvin tértől – igaz mindkét jármű hosszas utazást jelentett akkoriban. Ettől azonban az utasok sokkal szomszabbak és éhesebbek lettek...

A vendéglőst nem ismerjük, az éttermet valószínűleg a DDSG tartotta fenn és bérlőkkel üzemeltette. A hangulatot azonban igen, hiszen a bemutatott képeken is látszik a vendégek polgári öltözete, a pincérek és a személyzet eleganciája, valamint az, hogy a kerthelyiség szinte „belenyúlt a Dunába”. A kert végéből indult a kikötő-híd, melyen a vendégek a hajókról a partra léphettek, illetve a kerítés tövében volt a kikötőstéget kitámasztó egyik hatalmas dock-rúd is.

A vasúti hídtól kifelé még sokan próbálkoztak halászcserdákkal, így Bábrián József Káposztásme gyeri Halászcserdája, vagy a város „végén” a Megyeri csárda. Ez utóbbi az egyetlen, mely régi helyén ma is üzemel, és jó étellel várja a (főleg külföldi) vendégeket.

Bővebben, s még több fotóval itt olvashatják az eredeti cikket:

<https://tinyurl.hu/eUau>

Illik csárda

Népsziget
Illik halászcserda

Átadták a Világ Igaza kitüntetését

Nagy Sándor és felesége, Bergován Mária gyermekeikkel együtt mentette meg a tizenegy fős Jellinek családot. Leszármazottjuk Nagy Sándor vette át a Világ Igaza kitüntetését és Bátorságért érdemjelet, melyet Jákov Hadasz-Handelszman, Izrael magyarországi nagykövete és Pintér Sándor, belügyminiszter adott át október 14-én. Pintér Sándor az átadáson kiemelte, a Világ Igaza kitüntetettjei magasra helyezték a mércét emberségből, szolidaritásból és jóakarattól, mert saját életük kockáztatásával mentettek meg másokat. Vállalták, ha missziójuk elbukik, ők is üldözöttekké válnak.

A megmentettek a Világ Igaza kitüntetéssel emlékeznek és fejezik ki köszönetüket, ami azt üzeni, hogy aki akár csak egyetlen embert is megment, az a világot menti meg. Az izraeli nagykövet beszédében elmondta, miként a korábbi megemlékezéseken, egyszerre érez bánatot és elégedettséget. Bánatot a zsidók érthetetlen tömeges meggyilkolása miatt, de elégedettséget a Világ Igazainak bátorsága és hősiessége

miatt. Elie Wiesel szavait idézte: „Az áldozatoknak főként nem az elnyomó kegyetlensége fáj, hanem a szemlélő hallgatása”. Hozzátette, az 1963-ban alapított Világ Igaza elismerés célja, hogy tiszteletet tanúsítsanak azok felé, akik saját és családjuk túlélését kockáztatták, hogy menekülést biztosítsanak az általuk bűjtött zsidóknak. Jákov Hadasz-Handelszman hangsúlyozta, nem csak Nagy Sándor és felesége, Bergován Mária bátorsága, de gyermekeik bátorsága és hősiessége is döbbenetes, mert jelentősen hozzájárult a tizenegy fős zsidó család megmentéséhez.

Nagy Sándor, a Honvédelmi Minisztérium nyugalmazott tisztje előbb Jellinek Mihálynak szerzett egy Honvédelmi Minisztériumi átutazási okmányt, amellyel szabadon közlekedhetett. Majd megszöktette a család hátramaradt részét is – egyesével, hogy ne keltsenek feltűnést. Így került a 11 fős család Nagy Sándor és felesége zuglói otthonába, ahol menedékhelyet építettek a padló alá. Több átkutatás során sem buktak le, és majd fél éven át bűjtötték a családot.

Nagy Sándor átveszi a díjat - Fotó: Béres Attila ORFK

Nácik lágerében raboskodó gyerekek levelei kerültek elő

Náci koncentrációs táborba zárt gyerekek szeretteikhez írt leveleit találták meg Lengyelországban, melyek szívszorító bepillantást engednek az egykori lódzi gettóban működő gyermekláger életébe.

A szeptember végén bemutatott nyolc levélre magángyűjtemények átvizsgálása közben bukkantak a lódzi Lengyel Gyermek Múzeuma – A totalitarianizmus áldozatai nevű múzeum kutatói. A leveleket 1944-ben írták lengyel gyerekek szüleiknek, vagy más hozzátartozóiknak, akik gyakran maguk is más koncentrációs táborban raboskodtak. A fiatalok jórészt élelmet és más közszükségleti cikket, szappant, vagy kanalat kértek.

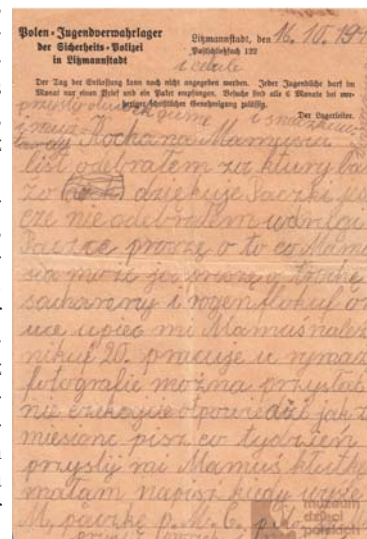
/A levélben, a 12 éves Jas Spychala arra kéri a mamáját, készítsen neki 20 palacsintát, s küldjön: ceruzát, radírt, hagymát és mustárt. Illetve bélyeget./

A még restaurálás és konzerválás alatt álló dokumentumok egyedülálló leletet jelentenek, mert csak tucatnyi ilyen ismert ebből a lágerből – közölte Ireneusz Maj múzeumigazgató.

Andrzej Janicki történész szerint a levelek „különleges, intim kontaktust” képeznek a gyermekek által átélt tragédiával.

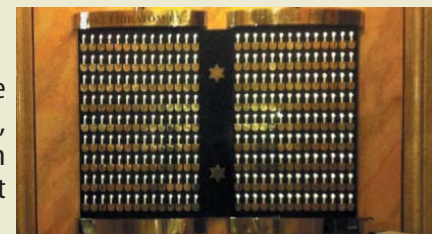
A litzmannstadti (lódzi) koncentrációs tábor 1942 közepén hozták létre gyermekeknek a náci megszállók a lódzi gettó területén.

A lágerben 16 év alattiak, köztük csecsemők raboskodtak. A gyerekeket kisebb lopásért, koldulás zártak be, másokat azért, mert feltételezték, hogy az illegális mozgalom tagjai. A rabokat kezdetleges körülmények között tartották, rabszolgaként dolgoztatták, kínozták és éhezettették. Becslések szerint 3-4 ezer gyerek raboskodhatott a lágerben, közülük több száz halt bele az éhezésbe, betegségekbe, vagy ütlegelésekbe. A háború végén több mint 800 fiatalos foglyot találtak a tábor területén.

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajs 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Gyarmati Hoffmann Livia	november 1.	Alex Kertész	november 10.	Hajdu Tibor	november 14.	Marsányi Ernő	november 24.
Molnár Bernáthné	november 3.	Nádel Lászlóné	november 10.	Rózsa Dezsóné	november 16.	Jakab Márton	november 25.
Dr.Wesel Katalin Zelma	november 5.	Darvas Zoltánné	november 12.	Waldner Ferencné	november 19.	Schwarz Ignácné	november 27.
Kozma György	november 7.	Raschka Imréné	november 12.	Várad Lajos	november 20.	PhD. Orbán Ádám	november 28.
Eugen Gero	november 9.	Suchman István és Icuca	november 13.	Váriné Reichentál Magda	november 21.	Márta Kohn	november 29.
Katz Margit	november 9.	Dr. Steiner Sándor	november 14.	Politzer Ilona	november 22.	Gárdonyi Tibor	november 30.

